

# HIG-model: van corrigeren naar begrijpen en bijsturen van gedrag

Het is woensdagmiddag, groep 6 komt binnen voor de gymles. Een leerling moppert al bij binnenkomst: “Ik heb geen zin in rennen.” Tijdens het tikspel blijft hij hangen tegen de muur van de zaal en neemt niet actief deel aan het spel. Na afloop klaagt hij dat anderen vals spelen. Als leerkracht voel ik de neiging om dit gedrag direct te corrigeren: hij mag toch niet klagen als hij zelf niet het goede voorbeeld geeft, toch? Maar ik besluit het anders te doen. Ik neem hem even apart en stel drie vragen: “Hoe kwam je binnen? Hoe heb je je best gedaan? En hoe ging het samenwerken met de rest?” Deze drie vragen zijn gebaseerd op het model Houding - Inzet – Gedrag (HIG-model). Sinds ik hier actief mee werk, kijk ik anders naar en handel ik anders op gedrag. En belangrijker nog: ben ik minder aan het corrigeren. | Coen van Straaten

## Van corrigeren naar begrijpen

In het bewegingsonderwijs komen gedragssituaties dagelijks voor: kinderen die zich niet aan de regels houden, die snel opgeven of juist anderen uitdagen. De gymzaal vormt een unieke sociale context waarin leerlingen

worden uitgedaagd op het gebied van samenwerken, grenzen stellen, omgaan met winnen en verliezen en het volgen van afspraken. Dit maakt dat gedrags-situaties, zoals (ver)storend gedrag, terugtrekgedrag of grensoverschrijdend gedrag, daar veelvuldig voorkomen.

In een diverse klas spelen daarnaast ook culturele verschillen mee in hoe kinderen gedrag tonen, regels interpreteren of omgaan met hiërarchie en groepsafspraken. Waar de ene leerling zich meer terugtrekt, kan een andere leerling (vanuit zijn of haar culturele achtergrond) juist verbaal of fysiek reageren in een conflictsituatie. Ook verschillen in hoe thuis over competitie, winnen of samenwerken wordt gesproken, kan de houding, inzet en gedrag in de les beïnvloeden. Als vakleerkracht in een interculturele setting vraagt dit om pedagogische flexibiliteit, culturele sensitiviteit, cultureel inlevingsvermogen (Van der Heijde, Bruin, Kampman, & Oosterhoff, 2022).

Toch reageren we als leerkracht vaak reactief: “Doe normaal!”, “Niet storen!” of “Ga maar even zitten.” Deze correcties zijn begrijpelijk, maar vaak niet effectief op lange termijn. Helemaal



niet als gedrag ontstaat vanuit onbegrip, onzekerheid of een andere culturele bril. Kinderen leren beter als gedrag begrepen wordt in plaats van alleen gecorrigeerd. Door gedrag op te splitsen in houding, inzet en gedrag, wordt het beter te begrijpen en te bespreken. Volgens Van der Wolf en Van Beukering (2009) is het begrijpen van gedrag essentieel om pedagogisch adequaat te kunnen handelen. Deze benadering biedt niet alleen meer grip op gedrag, maar doet ook (meer) recht aan verschillen in achtergrond, beleving en communicatie. Dit gaat in een intercultureel beweegklimaat alleen maar belangrijker worden.

### HIG: de drie pijlers uitgewerkt

#### Houding

*'When people are curious, they are more likely to seek challenges and demonstrate learning behaviors that contribute to deeper understanding and social connection' (Deci & Ryan, 2000).*

Houding verwijst naar de manier waarop een leerling zich opstelt ten opzichte van de activiteit, de groep en de leerkracht. Vaak is een houding duidelijk zichtbaar in de vorm van lichaamstaal. Echter is een deel van de houding ook onzichtbaar. De denkbeelden en motivatie van een leerling zijn immers niet te zien. Volgens de Zelfdeterminatietheorie (Deci & Ryan, 2000) leidt het ervaren van autonomie, competentie en verbondenheid (de 3 basisbehoeften) vaak tot een positieve(re) houding. Een open en nieuwsgierige houding draagt bij aan leerbaarheid en sociaal gedrag. Een leerling met een gesloten houding is vaak minder ontvankelijk voor instructie en samenwerking. Houding vormt daarmee het startpunt voor effectief leren en samen spelen.

#### Inzet

*'In a growth mindset, people believe that their most basic abilities can be developed through dedication and hard work—brains and talent are just the starting point' (Dweck, 2006).*

Inzet gaat over de mate van inspanning en volharding die een leerling toont. Carol Dweck (2006) beschrijft inzet als een groeigerichte houding (de welbekende *Growth Mindset*):

leerlingen die geloven dat ze kunnen leren, blijven proberen. In het bewegingsonderwijs is inzet zichtbaar in blijven oefenen, actief feedback vragen/toepassen en niet opgeven bij tegenslag. Succeservaringen zorgen ervoor dat leerlingen vertrouwen krijgen in hun eigen kunnen, wat hun inzet verhoogt (Bandura, 1997). Volgens Hattie (2012) is zelfregulatie een cruciale factor in het leerproces; inzet is hier een belangrijke bouwsteen van. Inzet kan aangeleerd en versterkt worden door een ondersteunende leeromgeving.

#### Gedrag

*'Gedrag is niet het probleem, maar de sleutel tot het begrijpen van het probleem' (Stevens & Bors, 2023).*

Gedrag is het zichtbare resultaat van houding en inzet en komt (vaak) tot uiting in interactie met anderen. Het omvat belangrijke aspecten zoals sociale vaardigheden, het naleven van regels en samenwerken. Binnen het SEL-model (*Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2020*), dat zich richt op het versterken van sociaal-emotionele vaardigheden, zijn deze gedragsvaardigheden essentieel voor een positief en veilig leerklimaat. Gedrag wordt vaak als 'probleem' benoemd, maar is meestal een signaal van een dieperliggende oorzaak, zoals frustratie of onbegrip (Van Overveld, 2017). Door gedrag te koppelen aan houding en inzet, kunnen leerkrachten niet alleen beter begrijpen wat er speelt, maar ook gericht en preventiever handelen bij probleemgedrag (Van der Wolf & Van Beukering, 2009).

#### Toepassing in de praktijk

Voorafgaand aan een les bespreek ik met de klas deze drie pijlers. Wat is vandaag een goede houding? Hoe laat je inzet zien bij deze opdracht? Welk gedrag helpt de groep verder? Door dit te benoemen, ontstaan de gedragsverwachtingen die gelden tijdens de les. In de les kan ik hierop teruggrijpen: "Wat zie ik aan je inzet?", "Hoe reageerde je net, helpt dat je groep verder?" In plaats van straffen of corrigeren, stuur ik bij op een specifieke pijler. Dit helpt mij meer grip op gedrag krijgen. Daarnaast biedt het HIG-model een mooie kapstok

voor reflectie: door na te denken over houding, inzet en gedrag ontwikkelen leerlingen zelfinzicht. Hierdoor worden zij zich bewuster van hun leerproces en kunnen ze beter sturen op hun eigen ontwikkeling (Korthagen, 2017).

#### Terug naar het praktijkvoorbeeld

De leerling die mopperend binnenkwam, liet een gesloten houding zien, toonde minimale inzet en vertoonde ontwijkend gedrag. Door deze onderdelen te benoemen, kon ik samen met hem gericht kijken waar het 'probleem' zat. Het bleek dat hij onzeker was over zijn snelheid. Ik gaf aan dat winnen helemaal niet belangrijk was, maar actief meedoen wel. In de volgende les kwam hij beter binnen en kon ik hem gericht complimenteren op zijn inzet. Zo werd gedrag geen uitsluiting, maar een aanzet.

#### Samenvattend

Houding, inzet en gedrag zijn met elkaar verbonden. Door ze te benoemen en bespreekbaar te maken, merk ik dat ik veel makkelijker kan inspelen op ongewenst gedrag. Volgens Marzano (2003) vraagt goed onderwijs om oog voor zowel cognitieve als sociaal-emotionele ontwikkeling. Houd daarbij rekening met eventuele culturele afkomst. Het HIG-model biedt daarin een praktische uitkomst: het stelt leerkrachten in staat om gedrag niet alleen te corrigeren, maar te duiden, te bespreken en gericht te ondersteunen. ●



#### Bronnen

Scan of klik [hier](#) naar de bronnen



#### Contact

[c.vstraaten@stichting-invitare.nl](mailto:c.vstraaten@stichting-invitare.nl)

Coen van Straaten is vakleerkracht bewegingsonderwijs op basisschool 't Startblok Cuijk

#### Foto

Anita Riemersma

#### Kernwoorden

gedrag, houding, inzet, HIG-model, pedagogiek, intercultureel